DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
30. april 1998 *

I sag C-230/96,

angående en anmodning, som Cour d'appel de Douai (Frankrig) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Cabour SA og Nord Distribution Automobile SA

mod

Arnor »SOCO« SARL,

procesdeltager: **Automobiles Peugeot SA og Automobiles Citroën SA,**

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 85, stk. 1, og visse bestemmelser i Kommissionens forordning (EØF) nr. 123/85 af 12. december 1984 om anvendelse af traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af salgs- og serviceaftaler vedrørende motorkøretøjer (EFT 1985 L 15, s. 16), og Kommissionens forordning (EF) nr. 1475/95 af 28. juni 1995 (EFT L 145, s. 25),

har

* Processprog: fransk.

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, H. Ragnemalm, og dommerne R. Schintgen (refererende dommer), G. F. Mancini, P. J. G. Kapteyn og G. Hirsch,

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Arnor »SOCO« SARL ved advokat Henri-Patrick Bednarski, Lille, og advokaterne Pierre Demolin og Yves Brulard, Mons og Paris, samt advokat Miguel Troncoso Ferrer, Bruxelles og Pamplona (Spanien)

— Automobiles Peugeot SA og Automobiles Citroën SA ved advokaterne Xavier de Roux og Marie-Pia Hutin, Paris, samt advokat Jacques Loesch, Luxembourg

— den franske regering ved kontorchef Catherine de Salins og fuldmægtig Régine Loosli-Surrans, begge Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Francisco Enrique González Diaz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, og Guy Charrier, der er udstationeret som national ekspert ved Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 25. september 1997 er afgivet mundtlige indlæg af Arnor »SOCO« SARL, af Automobiles Peugeot SA og Automobiles Citroën SA, af den franske regering og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. december 1997,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 20. juni 1996, indgået til Domstolen den 8. juli 1996, har Cour d'appel de Douai i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 85, stk. 1, og visse bestemmelser i Kommissionens forordning (EØF) nr. 123/85 af 12. december 1984 om anvendelse af traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af salgs- og serviceaftaler vedrørende motorkøretøjer (EFT 1985 L 15, s. 16), og Kommissionens forordning (EF) nr. 1475/95 af 28. juni 1995 (EFT L 145, s. 25).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en retssag vedrørende illoyal konkurrence, som er anlagt af Cabour SA (herefter »Cabour«) og Nord Distribution Automobile SA (herefter »Nord Distribution Automobile«), støttet af Automobiles Peugeot SA (herefter »Peugeot«) og Automobiles Citroën SA (herefter »Citroën«), mod Arnor »SOCO« SARL (herefter »Arnor«).

Tvisten i hovedsagen

3 Cabour og Nord Distribution Automobile er eneforhandlere i Douai af henholdsvis bilmærket Citroën og bilmærket Peugeot. Da de to selskaber var af den

opfattelse, at Arnor, der ikke er tilsluttet nogen bilfabrikants salgsnet, havde udøvet illoyal konkurrence og gjort ulovlig og falsk reklame ved at sælge nye køretøjer af de pågældende mærker, anlagde de sag ved Tribunal de commerce de Douai med påstand om, at Arnor tilpligtedes at betale erstatning og pålagdes at ophøre med denne virksomhed.

4 Ved afgørelse af 16. juni 1994 frifandt Tribunal de commerce de Douai sagsøgerne i hovedsagen med den begrundelse, at eneforhandlingskontrakterne med Peugeot og Citroën var uforenelige med forordning nr. 123/85, og derfor ikke kunne gøres gældende over for Arnor.

5 Cabour og Nord Distribution Automobile iværksatte appel af denne afgørelse, idet de gjorde gældende, at den illoyale konkurrence, som Arnor hævdedes at have udøvet, kunne pålægges sanktioner i henhold til national lovgivning.

6 Arnor anførte heroverfor, at påstanden vedrørende illoyal konkurrence burde forkastes, eftersom forhandlerselskaberne ikke havde godtgjort, at deres salgsnet var lovligt efter fællesskabsretten.

7 Da Cour d'appel de Douai fandt, at afgørelsen af hovedsagen afhang af fortolkningen af fællesskabsretten, besluttede den at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kan Kommissionens forordning nr. 123/85 af 12. december 1984 om anvendelse af EØF-traktatens artikel 85, stk. 3, fortolkes således, at den ved forord-

ningens artikel 1 fastlagte fritagelse omfatter en eneforhandlingsaftale mellem en bilfabrikant og en eneforhandler, når aftalen:

a) ikke i detaljer fastlægger de 'sagligt rimelige grunde', som er omhandlet i denne forordnings artikel 5, stk. 2, nr. 1, litra a) og b), og artikel 5, stk. 3

b) medmindre det godtgøres, at der foreligger sagligt rimelige grunde, som ikke forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse, udelukker enhver mulighed for eneforhandleren for at sælge nye motorkøretøjer, som udbydes af andre end fabrikanten, endog i forretningslokaler, som er adskilt fra dem, hvori aftalevarerne udbydes, idet der skal henses til denne betingelse ved fortolkningen af bestemmelserne i forordningens artikel 3, nr. 3, og artikel 5, stk. 2

c) foreskriver et salgsmål, i henhold til hvilket eneforhandleren forpligter sig til at gøre sit bedste for i løbet af hver 12 måneders periode at sælge et antal aftalekøretøjer, som i mangel af nærmere aftale herom mellem parterne fastsættes af fabrikanten i henhold til overslag eller kriterier, som udfærdiges af fabrikanten, og når det i aftalen er præciseret, at fabrikanten, såfremt salgsmålet ikke opfyldes med 90% af 7/11 pr. 31. august i den løbende 12 måneders periode, og hvis 'den samlede markedsandel' for aftalekøretøjerne i aftaleområdet, opgjort pr. 31. juli i den løbende 12 måneders periode, er mindre end 15%-45%, afhængig af områdets beliggenhed, i forhold til den nationale markedsandel for samme køretøjer, da med et varsel på tre eller seks måneder kan ændre aftaleområdet og/eller tilbagekalde eneforhandlerens eneret til etablering, eller opsige forhandlingsaftalen, idet der skal tages hensyn til disse betingelser ved fortolkningen af bestemmelserne i forordningens artikel 4, stk. 1, nr. 3, og artikel 5, stk. 2, nr. 2 og 3?

2) Kan Kommissionens forordning nr. 1475/95 af 28. juni 1995, som erstatter ovennævnte forordning nr. 123/85, fortolkes således, at den ved forordningens artikel 1 fastlagte fritagelse omfatter en eneforhandlingsaftale, som indeholder klausuler som dem, der er omhandlet i spørgsmål 1), litra b) og c), når henses til henholdsvis artikel 3, nr. 3, og artikel 4, stk. 1, nr. 3, i forordning nr. 1475/95, sammenholdt med artikel 5, stk. 2, nr. 2 og 3, samt artikel 5, stk. 3?

3) Såfremt forordning nr. 123/85 og nr. 1475/95 ikke kan fortolkes således, at den ved forordningerne fastlagte fritagelse omfatter forhandlingsaftaler som dem, der er omhandlet i spørgsmål 1) og 2), skal EØF-traktatens artikel 85, stk. 1, da fortolkes således, at en bilfabrikants eksklusive salgsnet, som på en medlemsstats samlede område er baseret på sådanne aftaler, falder ind under det forbud, som artiklen indeholder?«

De relevante retsregler

8 Artikel 1 i forordning nr. 123/85 og artikel 1 i forordning nr. 1475/95, der erstattede forordning nr. 123/85 fra den 1. oktober 1995, indeholder en fritagelse fra forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, for aftaler, hvorved en leverandør giver en godkendt videreforhandler i opdrag at fremme salget af aftalevarer i et bestemt område og forpligter sig til inden for det pågældende område kun at levere køretøjer og reservedele til videreforhandleren.

9 I henhold til artikel 3, nr. 3, i forordning nr. 123/85 gælder fritagelsen i henhold til traktatens artikel 85, stk. 3, også, når den i artikel 1 omhandlede forpligtelse er forbundet med en forpligtelse for forhandleren til »ikke at sælge nye motorkøretøjer, som konkurrerer med aftalevarerne, og til ikke i forretningslokaler, hvor aftaleva-

rerne udbydes til salg, at sælge nye motorkøretøjer, som udbydes af andre end fabrikanten«.

10 Samme forordnings artikel 4, stk. 1, nr. 3, bestemmer, at fritagelsen desuden dækker en pligt for forhandleren til »inden for aftaleområdet og inden for et bestemt tidsrum at bestræbe sig på at sælge mindst det antal aftalevarer, som parterne aftaler, eller som leverandøren i mangel af enighed fastlægger på grundlag af et skøn over forhandlerens afsætningsmuligheder«.

11 Artikel 5, stk. 2, 3 og 4, i forordning nr. 123/85 har følgende ordlyd:

»2. Har forhandleren påtaget sig forpligtelser ... med henblik på at fremme salgs- og servicestrukturen, gælder fritagelsen i henhold til artikel 3, nr. 3 og 5, for forpligtelsen til ikke at sælge eller indgå salgs- eller serviceaftaler om andre nye motorkøretøjer end de, der er omfattet af aftaleprogrammet, på betingelse af, at:

1) parterne aftaler, at

a) leverandøren frigør forhandleren fra de i artikel 3, nr. 3 og 5, omhandlede forpligtelser, såfremt forhandleren godtgør, at der foreligger sagligt rimelige grunde til at gøre det

b) leverandøren kun kan indgå salgs- og serviceaftaler vedrørende aftalevarer med bestemte andre virksomheder inden for aftaleområdet eller ændre

aftaleområdet, såfremt han godtgør, at der foreligger sagligt rimelige grunde til at gøre det

2) aftalen er indgået for mindst fire år, eller at den normale opsigelsesfrist for en på ubestemt tid indgået aftale er på mindst et år for begge aftaleparter, medmindre

— leverandøren i henhold til lov eller særlig aftale skal betale en rimelig erstatning ved aftalens ophør, eller

— der er tale om forhandlerens optagelse i salgsnettet og om den første aftaleperiode eller den første mulighed for ordinær opsigelse

3) hver af parterne i en på bestemt tid indgået aftale forpligter sig til at underrette den anden part mindst seks måneder før aftalens udløb om, at han ikke ønsker at forlænge aftalen.

3. En part kan kun påberåbe sig sagligt rimelige grunde efter denne artikel, som er fastlagt ved aftalens indgåelse, dersom de uden forskelsbehandling påberåbes i tilsvarende situationer over for virksomheder i salgsnettet.

4. En aftaleparts ret til at opsige aftalen ekstraordinært berøres ikke af de i denne artikel nævnte betingelser for fritagelse.«

12 Ordlyden af de tilsvarende artikler i forordning nr. 1475/95 afviger fra ordlyden af forordning nr. 123/85.

13 Ifølge artikel 3, nr. 3, i forordning nr. 1475/95 gælder fritagelsen fortsat for forpligtelsen til ikke i samme forretningslokaler at sælge nye motorkøretøjer, som udbydes af andre end fabrikanten, men det præciseres, at salg af nye køretøjer af et andet mærke er tilladt, hvis salget finder sted »i særskilte salgslokaler med egen administration, der i retlig henseende udgør en særskilt enhed, og således at enhver sammenblanding af mærker er udelukket«.

14 Samme forordning artikel 4, stk. 1, nr. 3, bestemmer, at det ikke er til hinder for indrømmelse af fritagelse, at forhandleren forpligter sig til »inden for aftaleområdet og i løbet af et bestemt tidsrum at bestræbe sig på at sælge mindst det antal aftalevarer, som parterne aftaler, eller som i tilfælde af uenighed mellem parterne vedrørende det årlige minimumssalg for aftalevarerne fastsættes af en uvildig sagkyndig særligt på baggrund af det hidtidige salg i det pågældende område samt et skøn over afsætningsmulighederne i det pågældende område og på nationalt plan«.

15 Artikel 5, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1475/95 bestemmer:

»2. Har forhandleren påtaget sig forpligtelser som omhandlet i artikel 4, stk. 1, med henblik på at fremme salgs- og servicestrukturen, gælder fritagelsen på betingelse af, at:

...

2) aftalen er indgået for mindst fem år, eller at den normale opsigelsesfrist for en på ubestemt tid indgået aftale er på mindst to år for begge aftaleparter; denne frist nedsættes til mindst et år

— hvis leverandøren i henhold til lov eller særlig aftale skal betale en rimelig erstatning ved aftalens ophør, eller

— hvis der er tale om forhandlerens optagelse i salgsnettet og om den første aftaleperiode eller den første mulighed for ordinær opsigelse

3) hver af parterne i en på bestemt tid indgået aftale forpligter sig til at underrette den anden part mindst seks måneder før aftalens udløb om, at han ikke ønsker at forlænge aftalen.

3. De i stk. 1 og 2 nævnte betingelser for fritagelse berører ikke:

— leverandørens ret til at opsige aftalen med mindst et års varsel, hvis det er nødvendigt at foretage en gennemgribende reorganisering af hele forhandlernettet eller en del heraf

— en aftaleparts ret til at opsige aftalen ekstraordinært, hvis den anden aftalepart misligholder én af aftalens væsentlige forpligtelser.

I tilfælde af uenighed skal parterne i hvert enkelt tilfælde acceptere en hurtig afgørelse af tvisten enten ved at anvende en uvildig sagkyndig eller at afgøre sagen ved voldgift, uden at dette indskrænker parternes mulighed for at indbringe sagen for domstolene i overensstemmelse med gældende national ret.«

Formaliteten

16 Den franske regering, Kommissionen samt Peugeot og Citroën har udtrykt tvivl om relevansen af de forelagte spørgsmål for afgørelsen af tvisten i hovedsagen, når henses til dommene af 15. februar 1996 i henholdsvis sagen Grand garage albigeois m.fl. (sag C-226/94, Sml. I, s. 651) og sagen Nissan France m.fl. (sag C-309/94, Sml. I, s. 677), hvoraf det fremgår, at forordning nr. 123/85 vedrører kontraktforholdet mellem leverandørerne og deres godkendte forhandlere, mens forordningen derimod ikke har til formål at regulere virksomheden for de tredjemænd, der kan virke på markedet uden for det område, som er dækket af forhandleraftalerne.

17 Denne konklusion gælder tillige i den foreliggende sag, da hovedsagen ikke drejer sig om en tvist mellem en leverandør og hans forhandler, men om et søgsmål rejst af godkendte eneforhandlere mod en videreforhandler, der er uafhængig i forhold til de officielle salgsnet.

18 Den franske regering har tilføjet, at det under alle omstændigheder er unødvendigt at besvare det andet spørgsmål vedrørende fortolkningen af forordning nr. 1475/95, da de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for forelæggelsesdommen, udelukkende udspillede sig, mens forordning nr. 123/85 fandt anvendelse.

19 Hvad angår fortolkningen af bestemmelserne i forordning nr. 123/85 er Cour d'appel de Douai af den opfattelse, at den pågældende forordnings forenelighed

med de klausuler, som sagsøgte i hovedsagen har kritiseret, er afgørende for udfaldet af den tvist, retten skal afgøre. For det første blev dette problem undersøgt i den appellerede dom med det resultat, at klausulerne var uforenelige med forordningen. For det andet kan spørgsmålet om, hvorvidt eneforhandlerne er retligt beskyttet i forhold til ikke godkendte videreforhandlere, være afgørende med hensyn til muligheden for at gøre eneforhandleraftalerne gældende over for tredjemand. Såfremt der ikke foreligger en sådan beskyttet retsstilling, vil en sag om illoyal konkurrence kun vanskelig kunne vindes.

20 Hvad angår bestemmelserne i forordning nr. 1475/95 er Cour d'appel de Douai af den opfattelse, at en fortolkning deraf er påkrævet, eftersom der i sagen om illoyal konkurrence ikke kun er nedlagt påstand om erstatning for det tab, der er lidt i tidsrummet, hvor forordning nr. 123/85 fandt anvendelse, men tillige om anordning af et forbud mod den uafhængige videreforhandlers virksomhed for perioden efter at forordning nr. 1475/95 var trådt i kraft.

21 Med henblik på afgørelsen af, om spørgsmålene kan antages til realitetsbehandling, bemærkes det, at det fremgår af fast retspraksis, at det udelukkende tilkommer de nationale retter, for hvem en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retslige afgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at de kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, de forelægger Domstolen. En afvisning fra realitetsbehandling af en anmodning fra en national ret er kun mulig, hvis det viser sig, at den ønskede fortolkning af fællesskabsretten åbenbart savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand (jf. bl.a. dom af 26.10. 1995, sag C-143/94, Furlanis, Sml. I, s. 3633, præmis 12). Dette er imidlertid ikke tilfældet i hovedsagen.

22 Således har den forelæggende ret for det første i tilstrækkeligt omfang forklaret, hvorfor udfaldet af en sag om illoyal konkurrence efter national ret kan afhænge af spørgsmålet om gyldigheden af de omhandlede kontrakter i forhold til forordning nr. 123/85, også selv om aftalerne om eneforhandling af motorkøretøjer ikke kan gøres gældende over for tredjemand i medfør af de ovennævnte domme i sagerne Grand garage albigeois m.fl. og Nissan France m.fl.

23 For det andet udgør nødvendigheden af eventuelt at tilpligte sagsøgte i hovedsagen at indstille sin aktivitet for fremtiden en tilstrækkelig begrundelse for en fortolkning af de relevante bestemmelser i forordning nr. 1475/95 (jf. dom af 11.11.1997, sag C-408/95, Eurotunnel m.fl., Sml. I, s. 6315, præmis 24).

24 Under disse omstændigheder skal de af den nationale ret forelagte spørgsmål besvares.

Det første spørgsmål

25 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om forordning nr. 123/85 skal fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen finder anvendelse på en aftale, som for det første ikke angiver de sagligt rimelige grunde, der gør det muligt for aftaleparterne at frigøre sig for forpligtelsen til ikke at konkurrere, som dernæst forbyder forhandleren at sælge nye køretøjer af ethvert andet mærke, endog i forretningslokaler, som er adskilt fra dem, hvori aftalevarerne udbydes, og som endelig pålægger forhandleren et bestemt salgsmål fastsat af fabrikanten, til hvilket der — såfremt det ikke nås — er knyttet sanktioner bestående i en ændring af aftaleområdet, tilbagekaldelse af forhandlerens eneret til etablering eller opsigelse af eneforhandlingsaftalen.

26 Hvad angår dette spørgsmåls første led, bemærkes, at ifølge artikel 5, stk. 2, nr. 1, litra a) og b), i forordning nr. 123/85 er fritagelsen for forpligtelsen til ikke at sælge andre nye køretøjer end dem, der er omfattet af aftaleprogrammet, og til ikke i relation til nye køretøjer at indgå salgs- og serviceaftaler, betinget af, at parterne gør det muligt at frigøre hinanden for deres respektive forpligtelser mod at godtgøre, at der foreligger sagligt rimelige grunde herfor.

27 Som generaladvokaten med rette har anført i punkt 22 i forslaget til afgørelse, opstiller de pågældende bestemmelser blot et princip om, at parterne i aftalen skal gøre det muligt at frigøre hinanden for forpligtelsen til ikke at konkurrere mod at godtgøre, at der foreligger sådanne sagligt rimelige grunde, uden at det dog kræves, at aftalen skal indeholde en udtømmende liste over de grunde, der kan påberåbes.

28 Artikel 5, stk. 2, nr. 1, litra a) og b), i forordning nr. 123/85 skal derfor fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen finder anvendelse på en klausul i en eneforhandlingsaftale, som er begrænset til at foreskrive, at parterne med henblik på at frigøre hinanden for deres respektive forpligtelser til ikke at konkurrere kan påberåbe sig sagligt rimelige grunde uden nærmere at angive, hvori disse kan bestå.

29 Hvad angår det første spørgsmåls andet led bemærkes, at artikel 3, nr. 3, i forordning nr. 123/85 giver fabrikanten ret til at pålægge forhandleren ikke at sælge nye køretøjer, som konkurrerer med aftalevarerne, og ikke i forretningslokaler, hvor aftalevarerne udbydes til salg, at sælge nye motorkøretøjer fra andre fabrikanter.

30 Under hensyn til det generelle forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler i traktatens artikel 85, stk. 1, må undtagelsesbestemmelserne i en gruppefritagelsesforordning ikke fortolkes udvidende og kan ikke fortolkes således, at forordningens virkninger udstrækkes ud over, hvad der er nødvendigt for at beskytte de interesser, som de har til formål at sikre (dom af 24.10.1995, sag C-70/93, Bayerische Motorenwerke, Sml. I, s. 3439, præmis 28).

31 Undtagelsen i henhold til forordningens artikel 3, nr. 3, omfatter således ikke eneforhandlerens eventuelle forpligtelse til ikke i andre forretningslokaler end dem, hvor aftalevarerne udbydes til salg, at sælge nye motorkøretøjer, der udbydes af andre end fabrikanten.

32 Denne fortolkning gælder også i tilfælde, hvor forhandleren kan påberåbe sig sagligt rimelige grunde som omhandlet i artikel 5, stk. 2. Som generaladvokaten med rette har anført i punkt 25 i forslaget til afgørelse, indebærer forhandlernes mulighed for at påberåbe sig sagligt rimelige grunde udelukkende, at disse har ret til i tilfælde, hvor der foreligger sagligt rimelige grunde, at sælge motorkøretøjer af et andet, men ikke konkurrerende, mærke i samme salgslokaler, som aftalevarernes sælges fra. Denne mulighed kan derimod ikke fortolkes således, at det skal godtgøres, at der foreligger sagligt rimelige grunde for at kunne sælge køretøjer, der leveres af andre end fabrikanten, i andre forretningslokaler end dem, hvori aftalevarerne sælges.

33 Artikel 3, nr. 3, og artikel 5, stk. 2, i forordning nr. 123/85 skal derfor fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen ikke finder anvendelse på en klausul i en aftale, som, medmindre der foreligger sagligt rimelige grunde, forbyder forhandleren at sælge nye køretøjer af ethvert andet mærke, endog i forretningslokaler, som er adskilt fra dem, hvori aftalevarerne udbydes.

34 Hvad angår første spørgsmåls tredje led bemærkes, at artikel 4, stk. 1, nr. 3, i forordning nr. 123/85 tillader fabrikanterne at pålægge forhandlerne at bestræbe sig på inden for aftaleområdet at afsætte et mindsteantal af aftalevarerne.

35 Det fremgår heraf dels, at muligheden for at fastsætte salgsmål er udtrykkeligt foreskrevet i forordning nr. 123/85, dels at eneforhandlerens forpligtelse til at nå det pågældende mål ikke kan bestå i mere end en simpel forpligtelse til at anvende bestemte midler.

36 Det bemærkes endvidere, at artikel 5, stk. 2, i forordning nr. 123/85 foreskriver frister for opsigelse af aftalen, og at artikel 5, stk. 4, tillægger parterne ret til at opsige aftalen ekstraordinært.

37 Det fremgår heraf, at forordning nr. 123/85 ikke opstiller noget forbud mod at foreskrive sanktioner, der kan strække sig til opsigelse af aftalen i tilfælde, hvor eneforhandleren ikke har opnået salgsmålet som følge af en tilsidesættelse af sin forpligtelse til at anvende bestemte midler.

38 Artikel 4, stk. 1, nr. 3, og artikel 5, stk. 2, nr. 2 og 3, i forordning nr. 123/85 skal derfor fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen finder anvendelse på en klausul i en aftale, som pålægger forhandleren et bestemt salgsmål, til hvilket der — såfremt det ikke nås — er knyttet sanktioner, der kan strække sig til opsigelse af aftalen, dog under forudsætning af, at fastsættelsen af salgsmålet er udtryk for en simpel forpligtelse til at anvende bestemte midler.

Det andet spørgsmål

39 Med sit andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om svarene på det første spørgsmåls andet og tredje led tillige gælder for de tilsvarende bestemmelser i forordning nr. 1475/95.

40 Hvad angår dette spørgsmåls første led, er det tilstrækkeligt at bemærke, at artikel 3, nr. 3, i forordning nr. 1475/95 udtrykkeligt bestemmer, at fritagelsen gælder forpligtelsen til kun at sælge nye motorkøretøjer af et andet mærke i

særskilte salgslokaler med egen administration, der i retlig henseende udgør en særskilt enhed, og således at enhver sammenblanding af mærker er udelukket.

41 Artikel 3, nr. 3, og artikel 5, stk. 2, i forordning nr. 1475/95 skal derfor fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen ikke finder anvendelse på en klausul i en aftale, som, medmindre der foreligger sagligt rimelige grunde, forbyder forhandleren at sælge nye køretøjer af andre mærker, endog i forretningslokaler, som er adskilt fra dem, hvori aftalevarerne udbydes.

42 Hvad angår det andet spørgsmåls andet led bemærkes indledningsvis, at mens artikel 5, stk. 3, i forordning nr. 1475/95 i lighed med artikel 5, stk. 4, i forordning nr. 123/85 fastlægger en ret for parterne til at opsige aftalen ekstraordinært, præciseres det udtrykkeligt i artiklen i den nye forordning, at denne ret opstår, hvis den anden aftalepart misligholder en af aftalens væsentlige forpligtelser.

43 Det bemærkes dernæst, at artikel 4, stk. 1, nr. 3, i forordning nr. 1475/95 indfører en supplerende betingelse i forhold til samme nummer i forordning nr. 123/85. For at være omfattet af den pågældende bestemmelse må fastsættelsen af salgsmål ikke kun være udtryk for en simpel forpligtelse til at anvende bestemte midler, men salgsmålene skal desuden aftales mellem parterne eller i tilfælde af uenighed mellem dem fastsættes af en uvildig sagkyndig.

44 Det fremgår heraf, at inden for rammerne af forordning nr. 1475/95 kan fabrikanten ikke foretage nogen ensidig fastsættelse af salgsmål.

45 Artikel 4, stk. 1, nr. 3, og artikel 5, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1475/95 skal derfor fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen finder anvendelse på en klausul i en aftale, som pålægger forhandleren et bestemt salgsmål, til hvilket der — såfremt det ikke nås — er knyttet sanktioner, der kan strække sig til opsigelse af aftalen, dog under forudsætning af, at fastsættelsen af salgsmålet er udtryk for en simpel forpligtelse til at anvende bestemte midler, og at fastsættelsen er sket efter aftale mellem parterne eller i tilfælde af uenighed mellem dem ved en uvildig sagkyndig.

Det tredje spørgsmål

46 Med sit tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, finder anvendelse på en eneforhandlingsaftale vedrørende automobiler i tilfælde, hvor denne ikke er dækket af gruppefritagelsen.

47 Det bemærkes, at som gennemførelsesforordninger til traktatens artikel 85, stk. 3, hjemler forordning nr. 123/85, ligesom forordning nr. 1475/95, blot mulighed for, at de erhvervsdrivende inden for automobilbranchen i et vist omfang kan indgå salgs- og serviceaftaler, som trods visse vilkår om eneret og om forbud mod konkurrence ikke omfattes af forbuddet i artikel 85, stk. 1. Bestemmelserne i fritagelsesforordningerne pålægger imidlertid ikke de erhvervsdrivende at udnytte disse muligheder, ligesom de heller ikke indebærer, at indholdet af en sådan aftale ændres eller bliver ugyldigt, hvis de i forordningerne angivne betingelser ikke er opfyldt (jf. dom af 18.12.1986, sag 10/86, VAG France, Sml. s. 4071, præmis 12).

48 Når en aftale ikke opfylder alle betingelserne i en fritagelsesforordning, falder den kun ind under forbuddet i artikel 85, stk. 1, hvis den har til formål eller til følge at

begrænse konkurrencen inden for fællesmarkedet mærkbart, og hvis den kan påvirke handelen mellem medlemsstaterne (jf. dom af 30.6.1966, sag 56/65, Société Technique Minière, Sml. 1965-1968, s. 211, org. ref.: Rec. s. 337, og af 13.7.1966, forenede sager 56/64 og 58/64, Consten og Grundig mod Kommissionen, Sml. 1965-1968, s. 245, org. ref.: s. 429).

49 Det tilkommer den forelæggende ret på grundlag af samtlige de oplysninger, den råder over, og under hensyntagen til den økonomiske og retlige sammenhæng, hvori aftalen indgår, at afgøre, om disse betingelser er opfyldt i den sag, som er indbragt for den.

50 Det bemærkes herved, at en aftale ikke kan isoleres fra de faktiske eller retlige omstændigheder, der bevirker, at aftalen hindrer, begrænser eller fordrejer konkurrencen. I denne forbindelse er eksistensen af andre lignende aftaler en omstændighed, der sammen med andre kan danne den økonomiske og retlige sammenhæng, hvori aftalen bør bedømmes (jf. dom af 12.12.1967, sag 23/67, Brasserie de Haecht, Sml. 1965-1968, s. 421, org. ref.: Rec. s. 525).

51 Det bemærkes — såfremt den forelæggende ret fastslår, at en eller flere kontraktklausuler er ugyldige — at i henhold til Domstolens praksis (jf. dommen i sagen VAG France, a.st., præmis 14) — skal retsvirkningerne af ugyldigheden af aftalebestemmelser, der er uforenelige med artikel 85, stk. 1, for aftalen i øvrigt og for andre heraf følgende forpligtelser ikke bedømmes efter fællesskabsretten. Det tilkommer derfor ligeledes den forelæggende ret på grundlag af gældende national lovgivning at tage stilling til, hvilken rækkevidde og hvilke retsvirkninger det har for aftaleforholdet som sådan, at visse af aftalebestemmelserne er ugyldige i medfør af artikel 85, stk. 2.

52 Det tredje spørgsmål skal derfor besvares med, at forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, finder anvendelse på klausuler i en eneforhandlingsaftale vedrørende automobiler i tilfælde, hvor disse ikke er dækket af gruppefritagelsen, såfremt de pågæl-

dende klausuler under hensyntagen til den økonomiske og retlige sammenhæng har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen inden for fællesmarkedet mærkbart, og hvis de kan påvirke handelen mellem medlemsstaterne.

Sagens omkostninger

53 De udgifter, der er afholdt af den franske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Cour d'appel de Douai ved dom af 20. juni 1996, for ret:

1) Artikel 5, stk. 2, nr. 1, litra a) og b), i Kommissionens forordning (EØF) nr. 123/85 af 12. december 1984 om anvendelse af EØF-traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af salgs- og serviceaftaler vedrørende motorkøretøjer skal fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen finder anvendelse på en klausul i en eneforhandlingsaftale, som er begrænset til at foreskrive, at parterne med henblik på at frigøre hinanden for deres respektive

forpligtelser til ikke at konkurrere kan påberåbe sig sagligt rimelige grunde uden nærmere at angive, hvori disse kan bestå.

Artikel 3, nr. 3, og artikel 5, stk. 2, i forordning nr. 123/85 skal fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen ikke finder anvendelse på en klausul i en aftale, som medmindre der foreligger sagligt rimelige grunde, forbyder forhandleren at sælge nye køretøjer af ethvert andet mærke, endog i forretningslokaler, som er adskilt fra dem, hvori aftalevarerne udbydes.

Artikel 4, stk. 1, nr. 3, og artikel 5, stk. 2, nr. 2 og 3, i forordning nr. 123/85 skal fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen finder anvendelse på en klausul i en aftale, som pålægger forhandleren et bestemt salgsmål, til hvilket der — såfremt det ikke nås — er knyttet sanktioner, der kan strække sig til opsigelse af aftalen, dog under forudsætning af, at fastsættelsen af salgsmålet er udtryk for en simpel forpligtelse til at anvende bestemte midler.

2) Artikel 3, nr. 3, og artikel 5, stk. 2, i Kommissionens forordning (EF) nr. 1475/95 af 28. juni 1995 om anvendelse af traktatens artikel 85, stk. 3, på kategorier af salgs- og serviceaftaler vedrørende motorkøretøjer skal fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen ikke finder anvendelse på en klausul i en aftale, som, medmindre der foreligger sagligt rimelige grunde, forbyder forhandleren at sælge nye køretøjer af andre mærker, endog i forretningslokaler, som er adskilt fra dem, hvori aftalevarerne udbydes.

Artikel 4, stk. 1, nr. 3, og artikel 5, stk. 2 og 3, i forordning nr. 1475/95 skal fortolkes således, at fritagelsen i henhold til forordningen finder anvendelse på en klausul i en aftale, som pålægger forhandleren et bestemt salgsmål, til hvilket der — såfremt det ikke nås — er knyttet sanktioner, der kan strække sig til opsigelse af aftalen, dog under forudsætning af, at fastsættelsen af

salgsmålet er udtryk for en simpel forpligtelse til at anvende bestemte midler, og at fastsættelsen er sket efter aftale mellem parterne eller i tilfælde af uenighed mellem dem ved en uvildig sagkyndig.

3) Forbuddet i traktatens artikel 85, stk. 1, finder anvendelse på klausuler i en eneforhandlingsaftale vedrørende automobiler i tilfælde, hvor disse ikke er dækket af gruppefritagelsen, såfremt de pågældende klausuler under hensyntagen til den økonomiske og retlige sammenhæng har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen inden for fællesmarkedet mærkbart, og hvis de kan påvirke handelen mellem medlemsstaterne.

Ragnemalm Schintgen Mancini

Kapteyn Hirsch

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. april 1998.

R. Grass H. Ragnemalm

Justitssekretær Formand for Sjette Afdeling